

Sygn. akt I ACa 275/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Tomaszewska
Sędziowie:	SA Marek Machnij SA Zbigniew Merchel (spr.)
Protokolant:	stażysta Mateusz Szumowski

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) (...) w S.

przeciwko (...) w S.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 6 grudnia 2016 r. sygn. akt XV C 796/16

I/ Zmienia zaskarżony wyrok w punktach I. (pierwszym) i II. (drugim) w ten sposób, że :

a) ustala nieważność § 12 ust. 1 punkt 1 Statutu pozwanej (...) (...) w S. w wersji obowiązującej przed jego zmianami wynikającymi z uchwały Nr (...) z dnia 22 września 2016r. Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia (...) w S.;

b) ustala nieważność § 12 ust. 1 punkt 2 i ust. 4 Statutu pozwanej (...) (...) w S. w wersji obowiązującej przed jego zmianami wynikającymi z uchwały Nr (...) z dnia 22 września 2016r. Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia (...) w S. z wyłączeniem sytuacji określonej w art. 39 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (t.j. : Dz. U. z 2016r., poz. 1910 ze zm.);

c) oddala powództwo w pozostałym zakresie;

d) znosi między stronami koszty postępowania I instancyjnego;

II/ oddala apelację w pozostałym zakresie;

III/ znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód - (...) (...) w S. w pozwie skierowanym przeciwko pozwanemu (...) w S. domagał się ustalenia nieważności § 12 ust. 1, ust. 1a i ust.3 Statutu (...) (...) w S. oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu żądania powód wskazał, że w świetle aktualnego brzmienia § 12 ust. 1, ust. 1a i ust. 3 Statutu (...) Spółdzielczej (...) w S. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe mają obowiązek składania w Kasie (...) – jako oprocentowanych lokat swojego funduszu zasobowego i udziałowego w wysokości nie przekraczającej 4% aktywów kasy, równowartości co najmniej 5% wielkości funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego stanowiącej rezerwę bieżących operacji. Powyższym obowiązkom można uczynić zadość także poprzez nabycie papierów wartościowych emitowanych przez Kasę Krajową. Natomiast szczegółowe zasady, wysokość i terminy wpłat oraz wysokość oprocentowania ulokowanych środków pozostawiono do decyzji Zarządu pozwanej. Zdaniem powódki wskazane zapisy Statutu pozwanej są nieważne, gdyż stoją w sprzeczności z ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Powódka zaznaczył, że jego stanowisko znajduje pełne oparcie w treści decyzji Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 lipca 2014 r., mocą której – w trybie art. 86 ust. 5 zd. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (dalej uskok) w związku z art. 53 ust. 3 uskok – Komisja odmówiła zatwierdzenia Statutu pozwanego.

Pozwana - Krajowa (...) w S. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 19 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo oraz zasądził od (...) (...) w S. na rzecz (...) (...) w S. kwotę 197 tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na przepisach art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. wskazując, iż powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione tylko wtedy, gdy spełnione są jego dwie przesłanki merytoryczne :

- istnienie interesu prawnego i
- istnienie sprzeczności kwestionowanych zapisów Statutu z prawem.

Odwołując się do stanowisk prezentowanych w orzecznictwie sąd I instancji wskazał, że interes prawny nie zachodzi wówczas, gdy osoba zainteresowana może osiągnąć ochronę swoich praw w innej drodze. W konsekwencji zmiany przepisów prawa, tj. uchwalenia ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (uskok), która weszła w życie od dnia 27 października 2012 r., gdzie ustawodawca wprowadził obowiązek zatwierdzania statutów Kasy (...) przez Komisję Nadzoru Bankowego (dalej (...)), zapewnia powódce taką ochronę. Wskazał też, że pozwana wystąpiła do (...) ze stosownym wnioskiem, (...) odmówiła jego zatwierdzenia, postępowanie w tym przedmiocie natomiast wobec wniosku pozwanej o ponowne rozpatrzenie sprawy nie zostało zakończone, toteż decyzja (...) w tej mierze nie jest ostateczna. Skoro zatem przepisy nowej uskok zapewniają ochronę prawną w zakresie wskazanym przez powódkę, to w ocenie Sądu Okręgowego brak było po jej stronie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że przepisy Statutu naruszają przepisy prawa, co skutkowało oddaleniem powództwa w oparciu o treść art. 189 k.p.c. na zasadzie a contrario.

Od powyższego wyroku apelację wywiodła powódka, zaskarżając orzeczenie sądu I instancji w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 189 k.p.c. w zw. z art. 86 ust. 2 pkt 1 uskok poprzez ich wadliwe zastosowanie, co doprowadziło Sąd do konstatacji, iż powódce nie przysługuje w przedmiotowej sprawie interes prawny w wytoczeniu powództwa. Na tej podstawie powódka domagała się uchylecia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, ewentualnie o zmianę zaskarżonego

wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, w obu przypadkach również powódka wniósł o zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2016 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie sygn. akt I ACa 99/16 zaskarżony wyrok uchylił i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, pozostawiając temu sądowi równocześnie rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego powódka na drodze postępowania administracyjnego nie może osiągnąć ochrony w takim zakresie, w jakim domagała się przedmiotowej sprawie, tj. ustalenia nieważności zakwestionowanych postanowień Statutu pozwanej Kasy (...), co eliminowałoby je z obrotu prawnego. Cele i skutki przedmiotowego postępowania oraz postępowania administracyjnego są niezależne od siebie i się nie zastępują, zaś ostateczna decyzja (...) i orzeczenie sądu wywołują różne skutki prawne. Jedyne sądy, wobec braku określenia skutków prawnych ostatecznej decyzji (...) w świetle przepisów uskok, ma kompetencje do dokonania oceny ważności postanowień Statutu, co eliminowałoby je z obrotu prawnego ze skutkiem ex tunc. W ocenie Sądu II instancji zatem powódka ma bez wątpienia interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w uzyskaniu orzeczenia ustalającego nieważność kwestionowanych zapisów Statutu, zatem sąd I instancji ograniczając się wyłącznie do zagadnienia skuteczności powództwa w związku z postępowaniem przed (...) pomijając zaś problematykę merytorycznej zasadności, nie rozpoznał istoty sporu.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powód - (...) (...) w S. jest członkiem zrzeszonym w pozwanej (...) w S..

W §12 ust. 1 statutu (...) (...) w S. przewidziano, że spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa zobowiązana jest do złożenia w kasie (...) – jako oprocentowanych lokat:

swojego funduszu zasobowego i udziałowego w wysokości nie przekraczającej 4% aktywów kasy, równowartości co najmniej 5% wielkości funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, stanowiącej rezerwę bieżących operacji.

Przy czym obowiązki temu spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa może uczynić zadość także poprzez nabycie papierów wartościowych emitowanych przez Kasę Krajową zgodnie z zapisem ust. 1a §12 statutu.

Natomiast ust. 4 § 12 Statutu zawiera zapis o tym, że szczegółowe zasady, wysokość i terminy wpłat oraz wysokość oprocentowania środków, o których mowa w ust. 1 określa Zarząd.

Dalej ustalił sąd I instancji, że wnioskiem z dnia 24 kwietnia 2013 r. na podstawie art. 86 ust. 2 pkt 1 uskok pozwana Kasa Krajowa wystąpiła do (...) o zatwierdzenie Statutu jako zgodnego z przepisami uskok w brzmieniu ustalonym uchwałami Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Kasy (...) z dnia 8 października 2012 r. oraz 23 czerwca 2013 r. i Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 29 czerwca 2014r. Decyzją z dnia 22 lipca 2014r. Komisja Nadzoru Finansowego odmówiła zatwierdzeniu Statutu w brzmieniu ustalonym powyższymi uchwałami. Pozwana Kasa Krajowa zwróciła się do (...) z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. W toku postępowania wywołanego wnioskiem pozwanej Kasy (...) o ponowne rozpatrzenie sprawy (...) wskazała, iż § 12 ust. 1 Statutu pozwanej dotyczyć miał lokat stanowiących formy przechowywania rezerwy płynnej (...) i co do zasady podzieliła stanowisko pozwanej o dopuszczalności uregulowania kwestii rezerwy płynnej w sposób bardziej rygorystyczny, niż wynikający z postanowień uskok. W ocenie (...) zaistniała jednakże konieczność doprecyzowania treści § 12 ust. 1 Statutu, bowiem w opinii (...) (...) § 12 ust. 1 w zw. z § 12 ust. 1a Statutu Kasy (...) prowadzą do naruszenia przepisów prawa w zakresie, w jakim sugerują możliwość złożenia lokat stanowiących formę przechowywania rezerwy płynnej w formie niewymienionej w art. 38 ust. 3 ustawy o (...)”. § 12 ust. 1, a Statutu pozwanej Kasy (...) prowadził zaś do naruszenia przepisów prawa w zakresie, w jakim sugeruje posiadanie przez pozwaną odgórnej zgody (...) na realizację obowiązku wynikającego z postanowień § 12 ust. 1 Statutu pozwanej poprzez nabycie papierów wartościowych emitowanych przez pozwaną, a tym samym sugeruje zwolnienie (...) z obowiązku wynikającego z przepisu art. 37 ust. 1 pkt 5 uskok, tj. obowiązku

uzyskiwania zgody (...) dla inwestowania przez (...) środków pieniężnych niewykorzystywanych na pożyczki i kredyty dla członków (...) w inne kategorie lokat i inwestycji, niż wymienione w art. 37 ust. 1 pkt 1-4 uskok.

Ustala następnie Sąd Okręgowy, że w dniu 22 września 2016 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie pozwanej Kasy (...) podjęło Uchwałę Nr (...), mocą której dokonana została zmiana § 12 Statutu pozwanej. Przepis § 12 ust. 1 Statutu otrzymał następujące brzmienie:

Spółdzielcza kasa oszczędnościowo – kredytowa zobowiązana jest do złożenia w Kasie (...) na odrębnych warunkach:

1. części swojego funduszu zasobowego i udziałowego, w wysokości nieprzekraczającej 4% aktywów kasy,
2. części rezerwy płynnej, o której mowa w art. 38 ust. 1 ustawy o (...), w wysokości równoważności co najmniej 5% wielkości funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego. Powyższy obowiązek nie stanowi nałożenia, przez Kasę Krajową, na spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe obowiązku przeznaczenia dodatkowych środków na rezerwę płynną, o którym mowa w art. 39 ust. 1 ustawy o (...).

Przepis § 12 ust. 1a Statutu pozwanej został usunięty., a przepis § 12 ust. 3 (4) Statutu pozwanej pozostał bez zmian.

Nadto ustalił sąd I instancji, że pozwana Kasa Krajowa nie wyemitowała żadnych obligacji na podstawie § 12 ust. 1a Statutu.

W oparciu o takie ustalenia Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wskazał, że okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy ustalił w oparciu o treść dokumentów zaoferowanych w toku postępowania przez strony. Prawdziwość i autentyczność tych dokumentów nie budziła zastrzeżeń Sądu i nie była też kwestionowana przez żadną ze stron reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników. W ocenie Sądu zeznania świadka W. K. oraz przesłuchanie strony pozwanej dokonane na rozprawie w dniu 5 października 2015 r. nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu w przedmiotowej sprawie postępowania. Z tego samego powodu Sąd nie uwzględnił dowodu z wyroków Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 7 grudnia 2012 r. (sygn. akt XVC 299/12), z dnia 22 listopada 2012 r. (sygn. akt XVC 1055/12), z dnia 19 kwietnia 2012 r. (sygn. akt XVC 578/12).

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazał sąd I instancji, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy postanowienia § 12 ust. 1, 1a oraz 3(4) Statutu pozwanej (...) (...) w S. w brzmieniu ustalonym uchwałami Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia pozwanej z dnia 8 października 2012 r. oraz 23 czerwca 2013 r. i Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 29 czerwca 2014 r. objęte są sankcją bezwzględnej nieważności.

Powódka domagała się ustalenia nieważności § 12 ust. 1, 1a i ust. 3(4) Statutu pozwanej wskazując, iż zgodnie z ich aktualnym na dzień wniesienia pozwu brzmieniem są one niezgodne z przepisami powszechnie obowiązującego prawa.

Na gruncie przedmiotowej sprawy nie ulegało wątpliwości Sądu Okręgowego, że zaskarżone postanowienia Statutu pozwanej miały bezpośredni wpływ na wzajemne prawa i obowiązki powódki i pozwanej, a zatem kreowały stosunek prawny, ich ważność podlegała więc weryfikacji na podstawie przepisu art. 189 k.p.c. w oparciu o teść art. 58 k.c.

Za okoliczność bezsporną na gruncie przedmiotowej sprawy uznał sąd I instancji to, że powódka z mocy prawa jest członkiem pozwanej Kasy (...) na podstawie art. 41 ust. 2 uskok. Zgodnie natomiast z przepisem art. 2 uskok spółdzielcza kasa oszczędnościowo - kredytowa jest spółdzielnią, do której w zakresie nie uregulowanym odmiennie ustawą stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2013 r., poz. 1443). Wskazał, że przepisy ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych nie zawierają własnych regulacji dotyczących przepisów regulujących prawa i obowiązki ich członków. Zatem zastosowanie znajduje przepis art. 42 § 1

ustawy Prawo spółdzielcze stanowiący, że uchwały walnego zgromadzenia pozwanej Kasy (...) obowiązują wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkie jej organy. W świetle powyższego przepisu, zaskarżone przepisy § 12 ust. 1, 1a i 3(4) Statutu pozwanej wiążą jej przymusowych członków, którymi są (...) – i, kształtując ich prawa i obowiązki w zakresie regulacji objętych zakresem zaskarżonych postanowień Statutu pozwanej. Zatem w ocenie Sądu Okręgowego, po stronie powódki występuje, w aspekcie formalnym, interes prawny do dochodzenia roszczenia objętego żądaniem pozwu wynikający z konieczności usunięcia wątpliwości co do treści obowiązującego strony prawa i związanej z tym konieczności wyeliminowania na przyszłość istniejącego, stanu niepewności co do ich sytuacji prawnej.

Wskazał dalej sąd I instancji, że powódka dochodziła swojego roszczenia na podstawie art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Powództwo takie zmierza do ustalenia w drodze wyroku sądowego, iż zaskarżone postanowienie nie istnieje ze względu na jego sprzeczność z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Przesłanką skutecznego dochodzenia roszczenia w tym zakresie jest istnienie interesu prawnego po stronie powoda oraz wskazanie konkretnego przepisu prawa bezwzględnie obowiązującego, z którym zaskarżone postanowienie pozostaje w sprzeczności. Przesłanki powyższe muszą zaistnieć łącznie, brak jednej z nich powoduje bowiem, iż roszczenie oparte o powyższy przepis prawa nie może korzystać z ochrony.

Wskazał Sąd Okręgowy, że w pierwszej kolejności na powódce spoczywał więc obowiązek wykazania posiadania interesu prawnego w żądaniu ustalenia, sformułowanego w pozwie. Interes prawny w żądaniu ustalenia z reguły występuje wówczas, gdy istnieje niepewność prawa lub stosunku prawnego podlegającego ustaleniu zarówno z przyczyn faktycznych jak i prawnych. Interes ten nie występuje, jeśli powód może skorzystać z roszczenia dalej idącego. Niepewność prawa lub stosunku prawnego powinna być obiektywna, czyli zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda.

Poza tym sąd I instancji wskazał, że zachodzi konieczności badania zasadności powództwa dochodzonego na podstawie przepisu art. 189 k.p.c. też poprzez pryzmat zasady aktualności. W celu rozstrzygnięcia sporu należało więc dokonać oceny sytuacji powódki biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, a więc należało uwzględnić poczynione przez pozwaną Kasę Krajową w dniu 22 września 2016 r. zmiany w treści postanowień § 12 Statutu i rozważyć, czy w tym stanie rzeczy powódka miała nadal interes prawny w ustaleniu, iż zaskarżone przepisy § 12 ust. 1, 1a i 3(4) Statutu pozwanej w brzmieniu aktualnym na dzień wniesienia pozwu są nieważne. W tym zakresie wskazał sąd I instancji, że uchwałą z dnia 22 września 2016 r. pozwana Kasa Krajowa w celu dostosowania postanowień Statutu do zaleceń sprawującej w odniesieniu do niej funkcje kontrolne (...) podjęła Uchwałę Nr (...), mocą której dokonana została zmiana zaskarżonych postanowień § 12 Statutu pozwanej. § 12 ust. 1a Statutu został usunięty, zaś § 12 ust. 1 Statutu otrzymał następujące brzmienie:

Spółdzielcza kasa oszczędnościowo – kredytowa zobowiązana jest do złożenia w Kasie (...) na odrębnych warunkach:

1. swojego funduszu zasobowego i udziałowego, w wysokości nieprzekraczającej 4% aktywów kasy,
2. części rezerwy płynnej, o której mowa w art. 38 ust. 1 ustawy o (...), w wysokości równowartości co najmniej 5% wielkości funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego. Powyższy obowiązek nie stanowi nałożenia, przez Kasę Krajową, na spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe obowiązku przeznaczenia dodatkowych środków na rezerwę płynną, o którym mowa w art. 39 ust. 1 ustawy o (...).

Bez zmian pozostało postanowienie § 12 ust. 3(4) Statutu.

Zdaniem sądu I instancji pozwana dokonując zmiany Statutu usunęła wszelkie niezgodności treści § 12 ust. 1 z przepisami uskok, albowiem zmieniona jego treść pozostaje w zgodzie z postanowieniem przepisu art. 38 ust. 3 pkt 2 uskok zezwalającym (...) na składania rezerwy płynnej w pozwanej Kasie (...) na odrębnych rachunkach, ponadto usunęła pozostałe wskazywane poważne wątpliwości co do treści jego postanowień w zakresie zgodności z przepisami prawa, tj. przede wszystkim art. 39 uskok.

Wobec zmiany treści postanowień § 12 Statutu pozwanej Kasy (...) i dostosowania jego brzmienia do przepisów powszechnie obowiązujących, w ocenie Sądu Okręgowego w celu ustalenia zasadności powództwa zbadaniu podlegała okoliczność, czy pomimo dokonanych zmian w jego treści, § 12 Statutu w brzmieniu na dzień wniesienia pozwu w dalszym ciągu oddziaływać może na prawa i obowiązki powódki, a co za tym idzie, czy powódce przysługuje interes prawny w ustaleniu jego nieważności w zakresie przez nią zakwestionowanym. W odniesieniu do kwestionowanych przez powódkę postanowień § 12 Statutu w brzmieniu, które już nie istnieje, powódka aby móc przyznać jej interes prawny w wydaniu żadanego przez nią orzeczenia winna była wykazać, że przepis ten w tymże, nieobowiązującym wszak brzmieniu, nadal może oddziaływać na jej prawa i obowiązki, bądź też w dacie jego obowiązywania wywarł wpływ na jej działalność. Okoliczności tej w ocenie Sądu Okręgowego powódka w żadnej mierze nie wykazała, w toku postępowania zaś sąd I instancji ustalił nadto, że na podstawie uchylonego postanowienia § 12 ust 1a, pozwana Kasa Krajowa nie dokonała emisji żadnych papierów wartościowych na rzecz (...), a zatem nie powstał w oparciu o ten zapis jakikolwiek stosunek prawny.

W świetle powyższego w ocenie Sądu Okręgowego powódka nie wykazała istnienia po jej stronie interesu prawnego w ustaleniu nieważności § 12 ust. 1, 1a Statutu w brzmieniu na dzień wniesienia pozwu, pozwanej Kasy (...), tj. nie wykazała, iż może on nadal w jakimkolwiek stopniu oddziaływać na jej prawa i obowiązki.

Przechodząc na marginesie do rozważań dotyczących zaskarżonego przez powódkę postanowienia § 12 ust. 1 Statutu pozwanej (w brzmieniu na dzień wniesienia pozwu zaznaczył sąd I instancji, że dla oceny postanowienia § 12 ust. 1 Statutu istotnym było ustalenie istoty (funkcji) gromadzonych na jego podstawie środków, tj. czy odnosi się on w całości do rezerwy płynnej (§ 12 ust. 1 pkt 1 i 2 Statutu), czy jedynie w części (§ 12 ust. 1 pkt 1 Statutu). Odnosząc się do tych kwestii wskazał sąd I instancji, że powódka domagała się ustalenia nieważności ww. § 12 ust. 1 Statutu pozwanej wskazując, iż pozwana jest obowiązana prowadzić działalność na rzecz swoich członków (zgodnie z art. 44 ust. 1 uskok), przyjmowanie lokat jest obowiązkiem pozwanej (art. 44 ust. 2 pkt 6 uskok), zaś ich składanie nie jest obowiązkiem, lecz uprawnieniem (...). Pozwana może prowadzić również inną działalność na rzecz (...), a nawet ich członków, lecz wyłącznie na podstawie indywidualnej umowy zawartej ze (...) (art. 44 ust. 5 uskok). W związku z powyższym w ocenie powódki przepis § 12 ust. 1 Statutu pozwanej nakładając na (...) obowiązek złożenia w pozwanej Kasie (...) jako oprocentowanych lokat funduszu zasobowego i udziałowego (pkt 1) oraz połowy obligatoryjnej rezerwy płynnej (pkt 2) jest sprzeczny z w/w przepisami uskok albowiem stanowi nieuprawnioną ingerencję w sprawy wewnętrzne (...), w zasady określające ich gospodarkę finansową. Powyższej argumentacji powódki Sąd Okręgowy nie podzielił

Przechodząc do analizy postanowień § 12 ust. 1 pkt 1 Statutu pozwanej wskazał, że zgodnie z art. 24 ust. 1 uskok w celu zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego (...) są obowiązane posiadać fundusze własne, dostosowane do rozmiaru prowadzonej działalności. Zgodnie z art. 24 ust. 2 uskok funduszami własnymi kasy są m.in. fundusz udziałowy - powstający z wpłat udziałów członkowskich (pkt 1), oraz fundusz zasobowy - powstający z wpłat wpisowego wnoszonego przez członków oraz nadwyżki bilansowej (pkt 2). Zgodnie zaś z art. 42 uskok celem działalności pozwanej Kasy (...) jest zapewnienie stabilności finansowej (...), a w szczególności udzielanie (...) wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego, oraz sprawowanie kontroli nad (...) dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności (...) z przepisami prawa. Dla realizacji powyższych celów ustawodawca przewidział w art. 38 ust. 1 uskok obowiązek utrzymywania przez (...) rezerwy płynnej w wysokości nie mniejszej niż 10% funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego kasy. Istnienie i utrzymywanie przez (...) rezerwy płynnej jest niezwykle istotne z punktu widzenia zapewnienia płynności kas (art. 38 ust. 1 uskok) i umożliwienia wypełnienia przez Kasę Krajową jej funkcji kontrolnej wobec jej członków (tj. (...)) na podstawie powyżej wskazanego przepisu art. 42 uskok, przede wszystkim poprzez umożliwienie Kasie (...) udzielania z części rezerwy płynnej utrzymywanej na oddzielnych rachunkach Kasy (...) kredytów płynnościowych na rzecz (...) (art. 38 ust. 5 i n. uskok), oraz w zakresie realizacji postanowień art. 39 uskok.

Wskazując na postanowienia art. 38 ust. 1 uskok nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego, że skoro ustawodawca przewidział w tym celu obowiązek utrzymywania przez (...) rezerwy płynnej w wysokości określonej na poziomie minimalnym, jako nie mniejszej niż 10% funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego kasy, toteż w świetle zasad logiki

dopuszczalne, a zatem zgodne z przepisami uskok jest, wobec otwartego katalogu poddanego regulacjom Statutu Kasy (...) w myśl przepisu art. 53 ust. 1 uskok, określanie przez pozwaną Kasę Krajową wyższego poziomu rezerwy płynnej, tak jak to uczynione zostało w zaskarżonym przepisie § 12 ust. 1 Statutu pozwanej.

W ocenie Sądu nie ulegało też wątpliwości, że mowa w postanowieniu § 12 ust. 1 Statutu, zarówno w zakresie postanowień pkt 1 jaki i pkt 2 o rezerwie płynnej (...) wynikającej z przepisu art. 38 ust. 1 uskok, co znajduje również potwierdzenie w stanowisku (...), które w tym zakresie Sąd uznał za swoje.

Odnośnie przepisu § 12 ust. 1a Statutu pozwanej (w brzmieniu na dzień wniesienia pozwu), zgodnie z którym obowiązkowi, o którym mowa w ust. 1, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa może uczynić zadość także poprzez nabycie papierów wartościowych emitowanych przez Kasę Krajową wskazał sąd I instancji, że przepis ten został uchylony i nie obowiązywał na dzień zamknięcia niniejszej sprawy, a wobec oświadczenia strony pozwanej, iż Kasa Krajowa nie wyemitowała na jego podstawie żadnych obligacji uznać należało, że nie oddziaływał on w okresie jego obowiązywania i nie oddziałuje obecnie na uprawnienia i obowiązki powódki względem pozwanej, co ma wpływ na utratę przez powódkę interesu prawnego w żądaniu ustalenia.

W ocenie Sądu Okręgowego nie zachodziły podstawy do kwestionowania zgodności z przepisami prawa postanowienia § 12 ust. 3(4) Statutu, zgodnie z którym zasady, wysokość i terminy wpłat oraz wysokość oprocentowania środków, o których mowa w ust. 1 określa Zarząd pozwanej kasy (...). Skoro bowiem pozwanej co do zasady przysługuje uprawnienie do decydowania o wysokości rezerwy płynnej, jakie (...) zobowiązane są do utrzymywania w Kasie (...), to tym bardziej oczywistym jest, iż zgodnie z zasadą a maiori ad minus pozwanej przysługuje uprawnienie do ustalania w sposób dla (...) wiążący kwestii żywotnie istotnych z punktu widzenia realizacji przez (...) tego obowiązku. Na marginesie Sąd I instancji zwrócił uwagę, że treść przedmiotowego postanowienia § 12 ust. 3(4) Statutu pozwanej nie była w żadnej mierze kwestionowana przez (...). Wbrew twierdzeniom powódki przepis § 12 ust. 3 Statutu nie jest w żadnej mierze sprzeczny z art. 43 w zw. z art. 44 ust. 1 i 2 pkt 6 oraz ust. 5 uskok oraz art. 5 § 1 pkt 4 prawa spółdzielczego, regulacja ta istotnie dotyczy praw i obowiązków członków pozwanej Kasy (...), wchodzi w zakres działalności pozwanej na podstawie art. 42 uskok, którą kieruje przecie jej organ jakim jest jej Zarząd (art. 50 uskok).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy powództwo oddalił na podstawie art. 316 k.p.c. i art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. stosowanymi na zasadzie a contrario. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i na podstawie przepisu § 5 w związku z § 10 ust. 1 pkt. 1 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. D.U. 2013 poz. 490) obciążając nimi powoda jako stronę przegrywającą proces.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła powódka zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucała:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 189 k.p.c. w zw. z art. 12a § 3 prawa spółdzielczego, nadto art. 316 § 1 k.p.c., poprzez ich wadliwe zastosowanie, co doprowadziło Sąd do stwierdzenia, że powódce nie przysługuje w niniejszej sprawie interes prawny w merytorycznym rozpoznaniu powództwa;

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 37, 38, 39, 43 i 44 uskok, poprzez ich wadliwą wykładnię, polegającą na nieuwzględnieniu, że są to przepisy mające charakter bezwzględnie wiążący, które określają warunki gospodarki finansowej spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, a to oznacza, że bez wyraźnego umocowania ustawowego warunków tych nie może modyfikować Statut Kasy K.wej;

2. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 § 1 k.p.c., poprzez uznanie za stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego stwierdzeń znajdujących się na dwóch kartkach złożonych do akt sprawy na ostatniej rozprawie przez pełnomocnika pozwanej, podczas gdy nie wiadomo, z jakiego dokumentu te kartki pochodzą ani

czy w rzeczywistości prezentują stanowisko (...), czy też relacjonują poglądy samej Kasy (...) podniesione w jakimś postępowaniu przed Komisją.

We wnioskach apelacyjnych powódka domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i postępowania odwoławczego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pozwana wnosiła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów na swoją rzecz.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja w części była zasadna.

Odnosząc się do zaskarżenia orzeczenia sądu I instancji wskazać należy, że postępowanie apelacyjne jest kontynuacją postępowania merytorycznego. Przepis art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. zobowiązuje sąd drugiej instancji do rozpoznania sprawy w granicach apelacji, czyli do ponownej oceny merytorycznej sprawy w granicach wyznaczonych przez stronę zakresem zaskarżenia, które w niniejszej sprawie dotyczyło całości dochodzonego roszczenia, chyba żeby chodziło o nieważność postępowania, którą bierze pod uwagę z urzędu. W niniejszej sprawie tej ostatniej okoliczności sąd II instancji nie dopatrył się.

Rozpoznawanie apelacji sprowadza się do tego, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony. Jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd I instancji w zakresie zaskarżenia (w niniejszej sprawie zaskarżono orzeczenie w całości). Ma zatem obowiązek ocenić ustalony stan faktyczny oraz prawidłowość zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego (nawet, gdyby to nie było przedmiotem zarzutów apelacji). Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Skoro postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy, to wydane orzeczenie musi opierać się na własnych ustaleniach faktycznych i prawnych sądu II instancji (art. 382 k.p.c.). Mając na uwadze ekonomikę procesową sąd II instancji pragnie wskazać, że wydane przez siebie orzeczenie oparł na prawidłowo dokonanych ustaleniach faktycznych sądu I instancji, które to ustalenia aprobuje i przyjmuje za własne, jak również częściowo zastosowaną przez ten sąd wykładnię prawa materialnego i procesowego z pewnymi korektami (o czym dalej), które w ostateczności doprowadziły do częściowej zmiany orzeczenia sądu I instancji. Mając to na uwadze sąd drugiej instancji uznał za zbyt liczne powtarzanie ustaleń faktycznych i oceny prawnej w zakresie w jakim ją podzielił.

Odnosząc się do zarzutów apelacji wskazać należy, że skarżąca podniosła zarzuty tak naruszenia prawa procesowego, jak i materialnego. Wobec takich zarzutów w pierwszej kolejności należało odnieść się do podniesionych zarzutów naruszenia prawa procesowego. Sąd drugiej instancji jest związany zarzutami dotyczącymi prawa procesowego podniesionymi przez skarżącego w apelacji, co oznacza to, że sąd drugiej instancji nie może doszukiwać się takich naruszeń przepisów postępowania, które nie zostały wskazane w apelacji.

Odnosząc się więc do poszczególnych zarzutów naruszenia prawa procesowego, za zasadny uznał sąd II instancji zarzut z pkt 3 zarzutów apelacji - naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 § 1 k.p.c., poprzez uznanie za stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego stwierdzeń znajdujących się na dwóch kartkach złożonych do akt sprawy na ostatniej rozprawie przez pełnomocnika pozwanej (k. 221 i 222 akt). Wskazać należy, że wbrew stanowisku sądu I instancji nie można tam wyrażonych stwierdzeń uznać za stanowisko (...). W ocenie sądu II instancji niewątpliwie przywołane karty pochodzą z jakiegoś dokumentu (na co wskazuje oznaczenie ich numeracją stron). Jednak nie wiadomo z jakiego dokumentu te kartki pochodzą, czy faktycznie prezentują stanowisko (...), jak

przyjął to sąd I instancji, czy też relacjonują poglądy strony podniesione w jakimś postępowaniu przed Komisją. W oparciu o takie fragmenty dokumentu brak było podstaw by przyjąć, że w tych fragmentach zawarte było stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego co do treści Statutu Kasy (...). Tak więc oparcie ustaleń na podstawie takich dowodów (dokumentów) nie było uzasadnione.

Zasadne były też w znacznej części zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego wskazane w punktach 1 i 3 zarzutów apelacji powódki.

Sąd II instancji podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że statut spółdzielni jest umową. Postanowienia statutu spółdzielni nie mają mocy powszechnie obowiązującej, jaka cechuje przepisy prawne zawarte w aktach normatywnych. Ich wiążąca moc opiera się w istocie na woli zainteresowanych, zawierających umowę. Zatem członek i spółdzielnia zawierają między sobą umowę, umowę szczególnego rodzaju, na podstawie której kreują łączący ich stosunek cywilnoprawny. Wzajemne prawa i obowiązki tego stosunku wypływają jednak nie tylko z tej umowy (ściślej: deklaracji członkowskiej i uchwały o przyjęciu w poczet członków), ale i statutu, którego zapisy członek zobowiązuje się przestrzegać, uchwał spółdzielni, jej regulaminów. Podleganie tym aktom wynika w typowych wypadkach z woli samego członka, który godzi się na to wstępując w stosunek spółdzielczy. Nieco inaczej jest w przypadku spółdzielczych kas kredytowo – oszczędnościowych, gdzie przynależność poszczególnych kas do (...) Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej ma charakter obligatoryjny. Nie zmienia to jednak Statutu tej Kasy, który nadal jest umową. Tak jak każdy inny stosunek prawny, stosunek członkostwa w Kasie (...) uzupełniany jest przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego i zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (art. 56 k.c.), przy czym musi być z wynikającymi z nich regułami zgodny (art. 58 k.c.).

Charakter umowny statutu spółdzielni sprawia, że jego postanowienia podlegają reżimowi przepisów prawa cywilnego. Z tego względu postanowienia statutu, jak każdej umowy, nie mogą naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących. Natomiast w obszarze wolnym, tj. nieobjętym wprost tego rodzaju normami, członkowie spółdzielni mogą regulować statutowo stosunek spółdzielczy w sposób dowolny.

Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska sądu I instancji, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy powództwo się zdezaktualizowało się w całości, wobec dokonanych zmian statutu. Sąd Okręgowy popełnił błąd przyjmując, że samo uchwalenie statutu skutkuje jego zmianą. Tymczasem należy podkreślić, że samo uchwalenie zmiany statutu spółdzielni (też w stosunku do Kasy (...)), nie wywołuje skutków prawnych przed wpisaniem dokonanej zmiany do Krajowego Rejestru Sądowego, co wynika z art. 12a § 3 prawa spółdzielczego. Składając na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku kopię uchwały zmieniającej § 12 Statutu Kasy (...), pełnomocnik pozwanej pominął kwestię zarejestrowania tej zmiany. Ten ważny niuans również umknął sądowi pierwszej instancji. Ustalenie zmiany Statutu w omawianym zakresie powinno zatem opierać się nie tylko na treści podjętej uchwały, ale ponadto na dokumentach w postaci stosownej decyzji (...) o zatwierdzeniu zmiany oraz postanowienia sądu rejestrowego o wpisaniu zmiany do KRS. Takim materiałem dowodowym Sąd Okręgowy nie dysponował. Jak ustalił sąd II instancji, uchwalone zmiany statutu spółdzielni uchwałą nr (...) z dnia 22 września 2016 r. Nadzwyczajnego Walnego zgromadzenia (...) Kasy zostały wpisane do KRS (vide zapisy w KRS pozwanej kasy w Rubryce 4 poz. 16).

Orzekając o oddaleniu powództwa Sąd Okręgowy kierował się też błędnym rozumieniem zasady aktualności orzekania z art. 316 § 1 k.p.c.. Zgodnie z tym przepisem, po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Pojęcie „stan rzeczy” odnosi się do tych wszystkich elementów, które składają się na podstawę wyroku. Obejmuje ono w szczególności podstawę faktyczną i prawną wyroku. W zakresie podstawy faktycznej podkreślić należy, że powódka wystąpiła z pozwem o ustalenie nieważności § 12 ust. 1, ust. 1a i ust. 3 Statutu Kasy (...) w wersji w jakiej występowały te uregulowania w chwili wniesienia pozwu i do końca popierała tak sprecyzowane żądanie. Pozytywne orzeczenie w stosunku do tak określonego roszczenia powodowałoby to, że te postanowienia statutu byłyby nieważne od samego początku ich zaistnienia w takiej wersji, tj. od ich zarejestrowania w takiej wersji w KRS i od tego czasu już nie wywoływałyby zamierzonych skutków prawnych. Dlatego też wszelkie skutki prawne lub prawa, które by się na takiej nieważnej uchwale opierały lub z niej wywodziły, nie mogły powstać w ważny sposób. Bez znaczenia więc przy żądaniu ustalenia nieważności uchwały było to, że uchwała ta została zmieniona,

czy uchylona, albowiem żądanie pozwu dotyczyło ustalenia nieważności kwestionowanych postanowień statutu od ich zarejestrowania w KRS (od tego czasu nie wywoływały skutków prawnych wobec powódki) i tego domagała się powódka.

Zmiana Statutu mogłaby wpływać na rozstrzygnięcie sądu I instancji i winno być przez sąd uwzględnione, gdyby strona powodowa dokonała modyfikacji roszczenia i poddała pod osąd Statut po modyfikacji, co jednak nie nastąpiło.

W tych okolicznościach należało ocenić żądanie pozwu, tak jak je określała powódka, a więc w wersji do zmian dokonanych uchwałą Nr (...) z 22 września 2016r. Nadzwyczajnego Walnego zgromadzenia (...) Kasy, a następnie zarejestrowanych w KRS.

Podtrzymując żądanie pozwu w stosunku do zapisów statutu w wersji obowiązującej w chwili złożenia pozwu powódka zobowiązana była wykazać, że po jej stronie istnieje interes prawny w dochodzeniu zgłoszonego roszczenia, a więc wykazać, że postanowienia Statutu w takiej wersji nadal mogą oddziaływać na jej prawa i obowiązki, bądź w tej wersji wywarły wpływ na jej działalność.

Sąd I instancji przyjął, że powódka tego nie wykazała. Stanowisko to w części nie zasługiwało na uwzględnienie. Faktem jest, że strona powodowa w tym zakresie nie przedstawiła szerszej argumentacji, także w apelacji. Należy jednak wskazać, że istnienie interesu prawnego stanowi przesłankę materialnoprawną dopuszczalności powództwa o ustalenie, a więc podlega ona ocenie sądu niezależnie od zarzutów apelacji. Mając to na uwadze sąd II instancji na rozprawie apelacyjnej badał czy wszystkie kwestionowane zapisy statutu przed zmianą wywarły wpływ na działalność powódki lub by mogły nadal oddziaływać na prawa lub obowiązki powódki wobec pozwanej, np. po przez to jak wyglądało realizowanie kwestionowanych postanowień, w szczególności czy powódka składała u pozwanej jakieś środki o których mowa w kwestionowanych postanowieniach, czy może ma z tego tytułu zaległości lub nadpłaty. Odpowiadając na pytania sądu strona pozwana przyznała, że powódka utrzymuje lokaty z tytułu funduszy własnych oraz rezerwy płynnej u pozwanej realizując w ten sposób postanowienia statutu, a być może ma nawet z tego tytułu pewną niedopłatę.

Wobec takich ustaleń sąd II instancji uznał, że po stronie powodowej zachodził interes prawny w ustaleniu nieważności kwestionowanych postanowień § 12 ust. pkt 1 i 2 i ust 4 statutu przed zmianą, tam gdzie postanowienia te oddziałują na prawa i obowiązki powódki lub mogłyby oddziaływać. Natomiast takiego interesu sąd II instancji nie dopatrył się w stosunku do kwestionowanego § 12 ust. 1a statutu pozwanej.

Odnosząc się do kwestii żądania ustalenia nieważności kwestionowanych postanowień Statutu na wstępie należy powiedzieć, że **przepisy ustawy o skok precyzujące zakres dopuszczalnej ingerencji Kasy (...) w działalność zrzeszonych w niej kas są przepisami iuris cogentis**, które nie pozwalają stosunków tych regulować inaczej niż to wynika z ustawy. Przepisy te jako ograniczające autonomię i samodzielność kas nie mogą też podlegać wykładni rozszerzającej, a do tego w istocie sprowadza się prezentowane przez pozwaną stanowisko. Kasa Krajowa i zrzeszone w niej spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są samodzielnymi podmiotami prawa, mającymi osobowość prawną. Stąd ustawodawca dopuszcza ingerencję Kasy (...) w działalność zrzeszonych w niej kas tylko w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa i stabilności finansowej kas, co jednakże musi odbywać się w granicach zakreślonych przez prawo.

Przechodząc do analizy zapisu § 12 ust. 1 statutu pozwanej, to zdaniem sądu II instancji pkt 1 i pkt 2 odnoszą się do różnych stanów. Pkt 1 dotyczy obowiązku składania w Kasie krajowej oprocentowanych lokat środków pochodzących z funduszu zasobowego i udziałowego w wysokości nie przekraczającej 4 % aktywów kasy. Natomiast pkt 2 dotyczy obowiązku składania w Kasie krajowej oprocentowanych lokat równowartości co najmniej 5 % funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego, stanowiącej rezerwę bieżących operacji.

Jak już wskazano pkt 1 ust. 1 § 12 Statutu stanowi o funduszu zasobowym i udziałowym. Zgodnie z art. 24 ust. 1 i 2 uskok w celu zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego kasy są obowiązane posiadać fundusze własne, dostosowane do rozmiaru prowadzonej działalności. Funduszami własnymi kasy są m.in.:

1) fundusz udziałowy - powstający z wpłat udziałów członkowskich;

2) fundusz zasobowy - powstający z wpłat wpisowego wnoszonego przez członków oraz nadwyżki bilansowej [...]. W ten sposób skok pozyskuje środki pieniężne, które mają służyć realizacji zadań określonych w art. 3 uskok, czyli gromadzeniu środków pieniężnych wyłącznie swoich członków oraz udzielanie im pożyczek i kredytów. Zgodnie natomiast z art. 37 ust. 1 środki pieniężne, które nie są wykorzystywane na pożyczki i kredyty dla członków kasy, mogą być inwestowane z zachowaniem najwyższej staranności m.in. jako lokaty, wkłady lub udziały w Kasie (...) (pkt 2). Należy tu szczególnie zwrócić uwagę na zapis ustawy mówiący o tym, że środki pieniężne kasy „[...] mogą być inwestowane[...]” jako lokaty, wkłady lub udziały w Kasie (...). Mamy tu wyraźnie zapis o możliwości, a nie o obowiązku składania lokat, o czym stanowi Statut pozwanej w § 12 ust. pkt 1. W świetle zapisu art. 37 ust. 1 pkt 2 uskok należało uznać, że nałożenie obowiązku zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 1 statutu składania lokat z funduszu zasobowego i udziałowego w Kasie (...) stanowiło o sprzeczności zapisu Statutu w tym zakresie z przepisami ustawy - art. 37 uskok, a więc są to zapisy naruszające art. 58 § 1 k.c.

Co do zapisów § 12 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej, poza poczynionymi już uwagami wskazać należy na wstępie, że zachodzi nieścisłość terminologiczna między Statutem, a ustawą. Ustawa stanowi o tzw. rezerwie płynnej, a statut mówi o rezerwie bieżących operacji. Przy założeniu, że chodzi w tym postanowieniu Statutu o rezerwie płynnej, to nie ulega wątpliwości, że kasy mają obowiązek jej utrzymywania (art. 38 ust. 1 uskok). Ust. 3 art. 38 uskok stanowi o tym w jakiej formie kasy mogą utrzymywać rezerwę płynną, m.in. mogą ją utrzymywać na odrębnym rachunku w Kasie (...). Zapis ten w ocenie sądu II instancji stanowi o możliwości utrzymywania rezerwy płynnej w takiej formie, a nie o obowiązku utrzymywania tej rezerwy w Kasie (...). W związku z tym zapis § 12 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej o tak ogólnym brzmieniu uznać należało za sprzeczny z bezwzględnie obowiązującymi przepisami ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych - art. 38 ust 3 pkt 2 i jako taki na mocy art. 58 § 1 k.c. został uznany za nieważny.

Zapis § 12 ust. 1 pkt 2 statutu pozwanej nie był natomiast nieważny w takim zakresie w jakim art. 39 ust. 1 uskok zezwala Kasie (...) by mogła zobowiązać kasy do przeznaczenia dodatkowych środków na rezerwę płynną, które nie mogą przekroczyć wysokości 5% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, a więc gdzie ustawodawca dopuścił możliwość nałożenia na kasy, a mianowicie w przypadku gdy kwota udzielonych kredytów płynnościowych przez Kasę Krajową, pomniejszona o wartość środków, o których mowa w art. 38 ust. 12, przekracza 60% środków, o których mowa w art. 38 ust. 3 pkt 2. W takiej sytuacji Kasa Krajowa może zobowiązać kasy do przeznaczenia dodatkowych środków na rezerwę płynną, określając jednocześnie ich wysokość. Wartość dodatkowych środków, które mają być utrzymywane jako rezerwa płynna, nie może przekroczyć wysokości 5% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego.

Stąd sąd II instancji orzekając o nieważności § 12 ust. 1 pkt 2 statutu pozwanej wyłączył z niej sytuację dopuszczalną ustawą w art. 39 uskok.

W związku z tym że sąd II instancji zakwestionował § 12 ust. 1 pkt 1 statutu w całości, jak i § 12 ust. 1 pkt 2 w ograniczonym zakresie, uznał także że ust. 4 § 12 statutu jest nieważny w takim zakresie w jakim ten ustęp odnosił się do ustalonej nieważności postanowień § 12 ust. 1 pkt 1 i 2 statutu pozwanej.

Żądanie więc ustalenia generalnego nieważności § 12 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 i ust. 4 było niezasadne i dlatego powództwo w części nieuwzględnionej zostało oddalone na podstawie art. 189 k.p.c. a contrario, jak i apelacja w tym zakresie na podstawie art. 385 k.p.c..

Natomiast sąd II instancji uznał, że prawidłowe było orzeczenie sądu I instancji co do oddalenia powództwa co do ustalenia nieważności § 12 ust. 1a Statutu pozwanej. Zasadnie przyjął sąd I instancji, że w tym zakresie po stronie

powodowej nie zachodził interes prawny w ustaleniu nieważności tego postanowienia Statutu. Mimo że zapisy tego paragrafu budziły także zastrzeżenia co do podstaw nałożenia takiego obowiązku na powódkę, to wobec nieemitowania do czasu zmiany statutu wskazanych tam papierów wartościowych, jak i w związku z tym nie nabycia ich przez powódkę, uznać należało, że obecnie powódka w tym zakresie nie ma interesu prawnego w ustaleniu albowiem te postanowienia te ani nie wpłynęły na jej sytuację, ani w przyszłości nie będą mogły już oddziaływać na jej sytuację. Stąd zasadnie nastąpiło oddalenie powództwa w tym zakresie na podstawie art. 189 k.p.c. a contrario, a sąd II instancji także w tym zakresie na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako niezasadną.

Orzekając o kosztach postępowania, tak pierwszoinstancyjnego, jak i apelacyjnego sąd II instancji miał na uwadze wynik postępowania, gdzie tylko w części powództwo, jak i apelacja zostały uwzględnione i dlatego na mocy art. 100 zd. 1 k.p.c. postanowiono o wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania.

SSA Marek Machnij SSA Ewa Tomaszewska SSA Zbigniew Merchel